

“Zot van ANDRIES WONDER met muizenoorkens?”

Een korte schets van de dahliakwekers Romaan en Clement Andries Grimminge 1919 - 1991

Dirck SURDIACOURT

Het bedrijf R. Andries-De Spiegeleer & Zonen behaalde tientallen prijzen, bекers, medailles en eervolle vermeldingen tijdens de jaarlijkse september tentoonstellingen. Samen met de Firma Clement Andries van zijn zoon, hebben zij twee generaties lang het landelijke Grimminge letterlijk in de bloemen gezet. Vandaag nog zijn zij bekend bij de talrijke liefhebbers en beroepstuinders voor hun dahlia's, en behoren hun dahliavariëteiten Andries Wonder met 'muizenoorkens', Andries Oranje As en Mevrouw Clement Andries tot de bekendste en meest verkochte bloemen.

Dahlia's hebben een interessante oorsprong

Een eerste schriftelijke vermelding over dahlia lezen we in het werk van Francisco Hernández de Toledo, lijfarts van de Spaanse koning Philips II: “*Quatro libros de la naturaleza y virtudes de las plantas y animales que están recibidos en uso de medicina en la Nueva España*” uit het begin van de 17de eeuw¹. Aanvankelijk wordt de plant – door de Azteken ‘*Acocotli*’ of ‘*cocoxochitl*’ genoemd – geteeld voor zijn eetbare knollen en bereid zoals de aardappel. Omstreeks 1789 of 1790 wordt de eerste dahlia in Madrid geïmporteerd en in de koninklijke tuinen geplant. Het is de Spanjaard Abbé Antonio José Cavanilles, verantwoordelijk voor de botanische tuin in Madrid, die in 1791, als eerbewijs, de plant naar de Zweedse botanicus Anders Dahl (1751-1789) heeft genoemd². Korte tijd later verschijnt de dahlia in de *Jardins des Plantes* te Parijs. Door kruising zijn de z.g. *tuindahlia's* ontstaan.

Het Vlaamse dahliaverhaal begint in 1805 met de aanplanting van botanische dahlia's in de plantentuin van Gent. Amper tien jaar later, in 1814, stelt de Leuvense kweker Donkelaer de eerste dubbelbloemige dahlia voor. In 1838 presenteert Alex Verschaffelt tijdens de spraakmakende herfsttentoonstelling van de Gentse *Société Royale d'agriculture et de Botanique* een collectie van 600 snijdahlia's. De dahlia als snijbloem kent al snel een weergaloos succes. Amper is in België de dahlia geïntroduceerd bij het grotere publiek of Hendrik Conscience, ‘de man die zijn volk leerde lezen’, publiceert in zijn *Avondstonden* (1839) een zedenschets met als titel “*Dahlia striata formosissima*” of de *Dahlia Koorts*: “*Gy, myn goede lezer, ziet ongetwyfeld geerne eene schoone Dahliabloem; misschien zyt gy insgelyks niet verwyderd van haer, in de plaets der poëtische en verleidende Roos, op den troon van het Bloemenryk te willen plaetsen; maer, bedenck u toch drymael, eer gy u zelven eenen Dahliatiefhebber noemt. Gewis gelooft gy, in uwe rede-*

kundige eenvoudigheid, dat men om Dahliatiefhebber te zyn, alleenlyk de Dahlias moet liefhebben. Laet my toe, u te zeggen dat gy u leelyk vergrypt! Hoe stout dit gezegde ook moge schynen, het zal by u zyne verschooning vinden, wanneer ik u een' echt Dahliaminnaer zal hebben voorgeschetst.”³

Het prille begin met Maison Charles Andries-Deboeck

In het Geraardsbergse hebben we geen andere dahliakwekers teruggevonden die zoals vader en zoon, Romaan en Clement Andries, met passie de teelt en de veredeling van dahlia's hebben gepromoot. De oorsprong van hun tuinbouwbedrijf situeert zich op het einde van de 19de eeuw wanneer Charles Andries, in 1893⁴ zijn bedrijf opstart. De jonge landbouwer⁵ is 24 jaar als hij in oktober 1877 in het huwelijk treedt met de vier jaar jongere kantwerkster Joanna Catharina Deboeck⁶. Over deze pioniersperiode hebben we vanuit bedrijfshistorisch standpunt amper informatie terugge-

1. Mexico, 1615.

2. M. PHILIPPA e.a., *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands*, 2003-2009.

3. H. CONSCIENCE, *Avondstonden. Verhalen, zedeschetsen en zinnebeelden*, Antwerpen, 1846, p. 273-300. De eerste regels ...

4. Aanvankelijk wordt op de publiciteit van het bedrijf 1893 als stichtingsdatum opgegeven. In latere catalogi wordt 1892 vermeld.

5. Geboren te Grimminge op 19 januari 1853.

6. Geboren te Grimminge op 18 februari 1857.

Eerediploma, 2de prijs, uitgereikt door de Moes- en Fruitteelersbond van de Stad Geeraerdsbergen, uitgereikt tijdens de tweedaagse tentoonstelling op 18 en 19 september 1904 (Privéverzameling Karel Andries)

vonden. Dat Charles Andries zijn tuinbouw bedrijf in Grimminge opstart, ligt voor de hand. De hele familie, nonkels, tantes enz. zijn er geboren en getogen. De meesten zijn landbouwers. Charles kent dus de rijke grond en weet wat deze kan opbrengen. Bovendien is de nabijheid van de stedelijke afzetmarkt in Geraardsbergen belangrijk om zijn bomen, struiken en planten aan de man te brengen. Een zeldzaam document uit 1904, een *Eerediploma* uitgereikt door de Geraardsbergse *Moes- en Fruitteelersbond*, bewijst zijn gedrevenheid en kunnen.

Établissements Horticoles R. Andries-De Spiegeleer & Zonen

Wanneer Charles, amper 52 jaar oud, op 7 december 1905 sterft, is dat een zware klap voor het gezin.

De continuïteit van het bedrijf is gelukkig verzekerd. Zijn oudste zoon, Hendrik Romaan, toen 23 jaar, zet het familiebedrijf voort. Samen met broer Marcel werken ze onder de naam van het bedrijf van zijn vader: *Maison Charles Andries-Deboeck* maar met de toevoeging *Romain Andries et Frère (successeurs)* gespecialiseerd in zaden en planten⁷. Romaan is op 19 oktober 1882 te Willebroek en niet in Grimminge geboren zoals de rest van het gezin. In de familie meent men te weten dat vader Charles door de landbouwcrisis bij het begin van de jaren 1880, van plan was om naar Amerika te emigreren, doch uiteindelijk besliste om niet te vertrekken. Of dit de reden was waarom het gezin een tijdje in Willebroek heeft gewoond, is niet bekend.

De broers kennen het vak, en met

de hulp van alle zussen lijkt het, voor zover we kunnen nagaan, dat de zaken goed draaien. Eenmaal op vrijersvoeten frequenteert hij volgens de wijze van die tijd Victorine De Spiegeleer. Zij, een naaister is afkomstig uit het naburige dorp Onkerzele, waar zij op 22 oktober 1884 is geboren⁸. Was het liefde op het eerste gezicht? Wie zal het zeggen. Feit is dat in die tijd het huwelijk wordt beschouwd als een belangenkwestie en slechts op de tweede plaats als een gevoelskwestie. Men laat zich (naast de liefde) meestal leiden door de materiële toestand van de beide families zodat het huwelijk de continuïteit verzekert van het familiepatrimonium. Wat er ook van zij, op 14 juli 1910 trouwt Romaan met Victorine. Oom Cyriel Andries, een smid en Frans De Spiegeleer, sigarenmaker en neef van de bruid, zijn de respectievelijke getuigen. Bijna dag op dag wordt negen maanden later een eerste zoon geboren: Clement (1911-1991). Het jaar daarop volgt een meisje, Yvonne Anastasia (1912-1980). De andere 'spruiten' volgen met kleinere of grotere tussenpozen. De zonen Marcel (1921-1994) en Paul (1926-2004) worden in de jaren 1920 geboren. Dan zijn er nog de zussen Alice Marie (1916-2012), Romaine Denise (1919-1967), Marie-Thérèse Germania, Emilienne Marie Adelaïde, Fernanda en Margaretha Maria⁹. Zoals gebruikelijk in die tijd werken de kinderen, drie jongens en zeven meisjes, al van jongs af mee in de plantenkwekerij.

Een prijs-courant van 1907

De oudste prijs-courant (slechts gedeeltelijk bewaard) die we hebben kunnen raadplegen dateert van 1907. Het is de 13de uitgave.

7. *Prix-Courant nr. 13, 1907.*

8. Victorine Odille Despiegeleer (22 oktober 1884-19 maart 1975)

9. Clement Andries trouwt met Norma Neukermans; Yvonne is getrouwd met René Bauwens; Paul Andries trouwt met Germaine Steenhoudt; Marcel Andries trouwt met Christiane De Geest; Marie Theresa Andries trouwt met Hector De Cooman; Emilienne Andries trouwt met Raymond Lenoir; Alice Andries trouwt met Robert Duville; Fernanda Andries blijft ongehuwd, Margaretha Andries, trouwt met Frans De Busscher.

*Prix-Courant nr. 13, 1907
(Privéverzameling Karel Andries)*

*Hendrik Romaan Andries
(Foto Karel Andries)*

Met vermoedelijk slechts één uitgave per jaar, nemen we aan dat vader Charles pas in 1895 met het promoten van zijn planten via een vaste prijslijst is gestart. Een initiatief dat de gebroeders na de dood van hun vader verder zetten. Zo krijgen we met de prijslijst van 1911 een overzicht van de verschillende variëteiten begonia's en gloxinia's, maar ook van allerhande andere variëteiten; onder meer azalea's, kamer- en potplanten zoals citrusboompjes en een assortiment planten voor zomerbloemenperken. Dat allemaal voor levering aan handel en

particulieren; de dahliaplant wordt nog niet vermeld.

Na de Eerste Wereldoorlog is er heel wat veranderd...

Door de oorlog hebben de bloemisterijen zwaar te lijden met als gevolg dat na de wapenstilstand een derde van de 'hofbouwkundigen' hun bedrijf staakt en hun serres afbreekt. Komt daarbij dat Amerika zijn grenzen sluit als voorzorgsmaatregel en Duitsland anderzijds de invoer van 'weeldeartikelen' waaronder ook bloemen en planten vallen, verbiedt. Toch is

er een lichtpunt. Begin 1919 komt er immers hulp uit onverwachte hoek. In Engeland verzamelen de *Royal Horticultural Society* en de *Worshipful Company of Gardeners of London* fondsen om Belgische hofbouwers te helpen. De verdeling van deze fondsen en de voorziening van informatie neemt de *Belgische Syndikale Kamer* op zich. Dit helpt uiteraard om de zaken terug op te starten, plantgoed aan te kopen, serres te herstellen enz.. Op zoek naar nieuwe mogelijkheden start Romaan in 1919 met het kweken en veredelen van dahlia's¹⁰. Waarom hij zich in het bijzonder

Begonias à fleurs simples.			
Rose, rouge, orange, saumon, blanc, jaune et blanc.			
Quantité	le dit	le cent	le mille
Begonias à fleurs simples bulb.	5-7 cm. en mil.	0.80	85.00
"	"	0.60	65.00
"	"	0.40	45.00
"	"	1.00	100.00
"	"	0.80	85.00
"	"	0.60	65.00

Begonias à fleurs doubles.			
Rose, rouge, orange, saumon, blanc, jaune et blanc.			
Quantité	le dit	le cent	le mille
Begonias à fleurs doubles bulb.	5-7 cm. en mil.	1.00	100.00
"	"	0.80	85.00
"	"	0.60	65.00
"	"	1.30	130.00
"	"	1.00	100.00
"	"	0.85	85.00

Gloxinias à grandes fleurs.			
Roi des Rois, Défilé, Prince Albert, Kaiser Frederick, Kaiser Wilhelm et Tiger.			
Quantité	le dit	le cent	le mille
Gloxinias à gr. fleurs bulb.	5-7 cm. en mil.	1.00	100.00
"	"	0.85	85.00
"	"	0.50	50.00
"	"	1.25	125.00
"	"	1.00	100.00
"	"	0.75	75.00

Fleurs en pots.			
Plantes fleuries et non fleuries de serre et d'appartement			
Quantité	le dit	le cent	le mille
Anemone blanc	12.50	1.25	125.00
Arabis indica	5.00	0.75	75.00
Arabis montana	25.00	2.50	250.00
Arenaria ciliata	20.00	2.00	200.00
Asparagus humilis	7.50	1.00	100.00
Asparagus springlei	7.50	1.00	100.00
Aspidistra variegata	10.00	1.00	100.00
Aspidistra pan.	0.35		

Prijscourant 1910-1911 (Privéverzameling Karel Andries)

op de teelt van dahlia's tolegt, is niet bekend.

Romaan start naar alle waarschijnlijkheid met aangekochte knollen, stekken of zaden. De eigen gekweekte dahlia variëteiten komen pas later. Men mag niet uit het oog verliezen dat het kweken van een nieuwe variëteit ongeveer een viertal jaren duurt. Hierbij wordt vooral gekeken naar de kleur van de bloem, de regelmatige vorm, de stevigheid van de stengels enz.. De sector komt langzaam aan terug op gang en in 1920 vindt in Antwerpen de *Internationale Floraliën* plaats. Een jaar later gaan de Duitse grenzen terug open en verbetert algemeen de situatie voor de tuinbouwers met een sterk

stijgende vraag vanuit het buitenland. Vooral Nederland, Engeland, Frankrijk, Scandinavië, Spanje enz.. Ook de *Floralies Gantoises* van april 1923 draagt positief bij tot de herleving van de tuinbouw. Talrijke tentoonstellingen volgen elkaar op. Zeker vanaf 1924 neemt Romaan deel aan nationale tentoonstellingen en wedstrijden¹¹. Op het einde van de jaren 1920 vinden we zijn naam terug op de erelijsten van talrijke Nederlandse dahlia-tentoonstellingen. In de catalogus *Etablissements Horticoles R. Andries-De Spiegeleer* van 1926¹² geeft hij een overzicht van dahlia's uit 'eigen kweek' onder de rubriek *Spécialité de Dahlias nouveaux*. De dahlia's vormen nu het hoofdassortiment van de

handelskwekerij. Toch is het aangeboden assortiment nog beperkt. Hij zegt hierover: "Mijn assortiment is verre van volledig, maar ik heb gemeend beter een betrekkelijk klein aantal variëteiten te kweken, welke alle prima eigenschappen hebben, dan veel minderwaardige soorten. In het bijzonder heb ik gelet op lange stevig bloemstelen, welke geschikt zijn voor snijbloemen."¹³ Zijn aandacht gaat vooral uit naar de dahlia als snijbloem. Nog in 1926 wordt *La Société Belge du Dahlia* opgericht met als doel de dahlia bij het grote publiek bekend te maken door middel van conferenties en tentoonstellingen die meestal plaats vinden in gebouwen van de *Jardin Botanique* te Brussel. Wat ons voor die periode vooral

10. Bruno Lison, in 1984 in zijn toespraak ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de *Koninklijke Maatschappij Werk der Volkstuinen*. Dat werd door de toen 73-jarige Clément beaamd die ongeveer 8 jaar was toen zijn vader Romaan, die aanvankelijk een handelskwekerij van sierplanten uitbaatte, met de teelt en de selectie van dahlia's begon.
11. Antwerpen, 13 september 1924, gouden medaille; Aalst, 20 september 1924, 1ste prijs; Aalst, 5 juli 1925, 1ste prijs; Leuven, 19 juli 1925, twee ereprijzen; Soignies, 31 augustus 1925, ereprijs; Charleroi, 5 september 1925, één eerste prijs en twee maal 2de prijs; Ukkel, 13 september 1925, 1ste prijs; Brussel, 3 oktober, 1ste prijs voor de collectie van 100 variëteiten van decoratieve dahlia's. In 1926 heeft hij niet deelgenomen aan tentoonstellingen of misschien geen prijzen weggekaapt. Pas in 1927 behaalt hij weer enkele prijzen. Zo in Brussel op 10 september 1927 een *Diplôme de Médaille d'or* en in Mont-sur-Marchienne op 25 september de 1ste prijs met felicitaties van de jury.
12. De catalogus van 1926 is het oudste bewaard gebleven exemplaar en is gedrukt bij drukker Amaat Mollaert-Geurts in Geraardsbergen.
13. Catalogus 1926, binnenzijde kaft.

Villa Romaan Andries-De Spiegeleer te midden van de dahlia's (Privéverzameling Karel Andries)

opvalt, zijn de hoge prijzen van de aangeboden dahlia's. Zo kost een decoratieve dahlia 20 fr. voor een gewortelde stek. De goedkopere cactus dahlia's kosten 10 fr. als knol en 5 fr. als gewortelde stek. Andere dahlia's kosten dan weer 12,50 fr. als knol en 7,50 fr. als gewortelde stek.¹⁴

In 1930 viert België niet alleen honderd jaar Belgische staat, ook de *Syndicale Kamer der Belgische Hofbouwkundigen*, waarvan Romaan lid is, zit aan de feesttafel ter gelegenheid van de herdenking van haar stichting in 1880.¹⁵ De superieure kwaliteit van zijn planten staat buiten kijf en wordt sterk gewaardeerd door zowel professionele tuinders als kwekers in binnen- en buitenland en door openbare besturen. De overwinteringserres staan garant voor de kwaliteit van de meer gevoelige plantensoorten. Dat jaar neemt Romaan ook een nieuw dahlia-proefveld in gebruik, zodat hij in

de lente van 1931 gepassioneerde dahlia liefhebbers kan uitnodigen tijdens de doorlopende opentuin-dagen op zijn kwekerij. Een 'deskundig' persoon leidt er de bezoekers rond en verschaft uitleg over de talrijke variëteiten. Op zijn teeltvelden, verspreid over Grimminge en Geraardsbergen verwacht hij dat jaar zo'n 200.000 dahlia's te kunnen kweken.¹⁶ De schaalvergroting heeft uiteraard een gunstige impact op de bedrijfsresultaten.

Tot 1932 behaalt Romaan "niet minder dat 100 beloningen, waarvan menigvuldige eereprijzen, diploma's, gouden en zilveren medalie's, schalen en kunstvoorwerpen." In 1933 behaalt hij prijzen tijdens de Nationale Gladiolententoonstelling in de Kruidtuin te Brussel, op de Nationale Dahliatentoonstelling te Gent, in Anderlecht, Geraardsbergen, Zottegem, Vilvoorde, Jupille, Wetteren en Jambes. Wanneer datzelfde jaar de 60-jarige *Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor*

Tuinbouw en Plantkunde in het Koloniaal instituut te Amsterdam een prestigieuze dahlia tentoonstelling organiseert is Andries ook van de partij. Voorzitter J. F. Ch. Dix is er van overtuigd dat de samenwerking met het instituut de populariteit van de dahlia in Nederlands India zal versterken. De commerciële vooruitzichten zijn zeer goed en Andries hoopt in 1934 250.000 dahlia-planten te kunnen aanbieden. Ter gelegenheid van het *Internationaal Botanisch Congres* in het Koloniaal Instituut in Amsterdam, wordt een getuigschrift van verdienste toegekend aan een witte cactus dahlia *Andries Perfecta*.¹⁷ In 1935 is het succes van Andries zo wijd verspreid dat hij zich leverancier mag noemen van het Vaticaan, de Belgische staat, de rijkstuinbouwscholen (hofbouwscholen) van Gent¹⁸ en Vilvoorde en verschillende Belgische steden¹⁹.

De Catalogus van 1926 is de oudste teruggevonden catalogus na de Eerste Wereldoorlog (Privéverzameling Karel Andries)

14. Catalogus Lente 1927. De drukker is G. Bruylandt in de Adamstraat, Geraardsbergen.

15. *Eeuwfeest van de Belgische Onafhankelijkheid (1830-1930). Een eeuw vooruitgang in den Belgischen Hofbouw, Vijftigjarige herdenking der stichting van de Syndicale Kamer der Belgische hofbouwkundigen, 1880-1930, 1930.*

16. Catalogus 1931.

17. *De Telegraaf*, 4 september 1935, p. 4.

Hofbouwgestichten - Huis gesticht in 1892 (Privéverzameling Bea Andries)

In zijn catalogus publiceert Romaan Andries afbeeldingen van de gewonnen 'coupes' 1934

Romaan beheerst niet alleen de vermeerderingstechnieken bij de dahlia's maar voelt ook aan welke variëteiten een commercieel succes zullen worden. Uiteraard is het onontbeerlijk om over een grote botanische kennis te beschikken en zoals hij regelmatig aangeeft, oog te hebben voor kwaliteit.

Op 7 en 9 september 1935 staat An-

dries in Brussel op de dahliastand van de wereldtentoonstelling²⁰, een publiciteit van wereldformaat voor de dahliakweker uit Grimminge. Nederland is hoe dan ook bijzonder aantrekkelijk voor de Vlaamse tuinbouwer. Zo vinden we hem op de Landbouw Dahlia-tentoonstelling te Aalsmeer in september 1936.

Vermoedelijk is Romaan tijdens de economisch moeilijke jaren dertig op het toppunt van zijn mogelijkheden. Met de variëteiten *Grietje*, *Andries Superba* en *Andries Oranje As*²¹ behaalt hij dat jaar het *Diplôme de 1re classe de la Société Belge du Dahlia 1936*, het *Certificat de mérite de la Société Néerlandaise du Dahlia 1936* en het *Certificat de mérite par acclamation à Bruxelles* op 20 september 1936²². Niet-Nederlandse kwekers kunnen op de Nederlandse tentoonstellingen geen belangrijke prijzen wegkappen. Een eervolle vermelding of getuigschrift 1ste klasse is zowat het hoogste dat men kan bereiken. Dat verandert als er een klassement wordt ingesteld voor buitenlandse dahliakwekers. Andries valt meteen in de prijzen. Met zijn *Andries Superba*, te vergelijken met de cactusdahlia *Miss Belgium Rouge*, een bijzonder weelderig bloeiende

dahlia en geliefd als snijbloem, behaalt hij de zilveren wisselbeker te Baarn (Nederland) in 1937²³. Ook de *Andries Oranje AS* is een topper. Deze dahlia behaalt verschillende prijzen zoals: *Laureaat der Belgische Dahlia's 1936*²⁴, de *Coupe challenge avec ruban d'honneur pour la meilleure nouveauté belge de l'année*. Nog in 1937 ontstaat er onenigheid tussen Romaan en het bestuur van de Belgische Nationale

R. Andries - De Spiegeleer & Zonen. Catalogus 1935. Voor het eerst verschijnt er op de kaft een kleurenfoto van een dahlia: de *Andries Triomphanta*. (Privéverzameling Bea Andries)

De verkoopvoorwaarden van de firma R. Andries - De Spiegeleer (Privéverzameling Bea Andries)

18. Onderzoek in de restarchieven van de tuinbouwschool in Melle kan dit niet bevestigen.

19. Catalogus, Lente 1935, p. 1; *De Tijd*, 15 september 1933.

20. De wereldtentoonstelling (*Exposition Universelle et Internationale, Bruxelles*) werd van 27 april tot 25 november 1935 gehouden aan de Heizel. Er waren 24 officiële deelnemende landen en 5 niet-officiële met zowat 25 miljoen bezoekers.

21. *Leidsch Dagblad*, 19 september 1936, p. 7; *De Telegraaf*, 19 september 1936.

22. Catalogus 1938, p. 6.

23. *De Telegraaf*, 11 augustus 1937, p. 4; Catalogus 1938, p. 7.

Hendrik Romaan Andries voor zijn huis
(Privéverzamling Karel Andries)

Contributie 1940. Romaan is jarenlang lid geweest van de Nederlandse Dahlia Vereeniging (Privéverzameling Karel Andries)

Dahlia maatschappij en neemt hij ontslag. Wat de reden is hebben we niet kunnen achterhalen maar zolang het bestuur aanblijft, weigert Romaan in België tentoon te stellen en zal hij zich nog uitsluitend richten op belangrijke binnen- en buitenlandse tentoonstellingen, buiten deze van de Nationale Dahlia maatschappij. Dat hij wat te bieden heeft bewijzen zijn talrijke marketing inspanningen. Zo richt hij een dahliatuin in waar de bezoekers zich kunnen vergapen aan de kleurenpracht en de vormen van de bloemen. Wie het wat technischer zoekt, kan terecht in de nieuwe proeftuin waarin alle belangrijke aanwinsten zijn aangeplant. De kwekerij staat eens te meer open voor de talrijke

dahlialiefhebbers om van augustus tot half oktober de tuinen te komen bezoeken. Net als voorheen is iedereen welkom en wordt wie per spoor reist aan het station van Zandbergen afgehaald²⁵.

Op 17-18 en 19 september 1938 wordt in de handelsbeurs op de Kouter in Gent de *II^{de} Grote Dahliatentoonstelling* ingericht. Het Gentse inrichtende dahlia comité, voorgezeten door senator August De Maeght uit Halle, is samengesteld uit Romaan Andries, secretaris G. De Rudder en schatbewaarder J. Van Rechem. Zij willen de 1.000 m² tentoonstellingsoppervlakte herscheppen in "eene feërische bloementuin" waar de dahlia zal worden voorgesteld als

een volksbloem, rijk aan vormen en coloriet, en in het bereik van ieders beurs. Alle vooraanstaande dahlia kwekers van Vlaanderen nemen deel.²⁶ Om de bezoekers aan te moedigen wordt zelfs een gratis tombola gehouden. De prijzen - hoe kan het anders - zijn dahlia knollen door de kwekers ter beschikking gesteld van de organisatie.

Op de augustuskeuring in 1939 van de *Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde* in Artis (Natura Artis Magistra), de dierentuin van Amsterdam, pakt Andries uit met *Andries Moderna*, een zalmkleurige bloem met "een groot, geel midden; een blijde, vroolijke zon gelijk!" die zeer in de smaak valt bij de jury.²⁷

24. J. BAUMANN, *Le Dahlia in De Belgische Hofbouw*, 7 september 1941, p. 4.

25. *Catalogus 1938*, p. 35.

26. *De Belgische Hofbouw*, 11 september 1938, p. 2.

In Nederland wordt in 1946 de zilveren wisselbeker voor de beste buitenlandse nieuwigheid met Generaal Eisenhower definitief toegekend aan Romaan Andries. Een prijs waarover hij bijzonder fier is. (foto Chris Tack)

Nederland is een dahlia land, ook vandaag nog en het mag ons niet verwonderen dat Romaan in Haarlem lid is van de prestigieuze *Nederlandsche Dahlia Vereeniging*²⁸.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog

In het voorjaar van 1940 verschijnt de catalogus *Andries' Dahlia's 1940*. Hij is wat kleiner dan voorheen, heeft geen kleurenkaft en bevat geen foto's. Door de oorlogsdreiging zullen nieuwe variëteiten niet in de handel komen. Dat neemt niet weg dat het aanbod van oudere soorten nog steeds uitgebreid is. Andries, die zich bewust is van de negatieve impact van de oorlog op de verkoop, anticipeert hierop door de kwantumkorting op de prijs per 10 al toe te passen op 5 stuks en de kwantumkorting per 100, al vanaf 25 stuks toe te passen²⁹. Amper is men gekomen van de Duitse inval of in september vertoefte Andries al opnieuw in Nederland. Op de tentoonstelling van Schiedam presenteert hij er nog maar eens de *Andries Moderna*.³⁰ Gedurende de oorlog blijft de teelt, de veredeling en de verkoop doorgaan. Getuige hiervan is de lijst van nieuwe eigen zaailingen van

1941, 1942 en 1943. De oorlog legt verder niet al te veel beperkingen op want in 1941 behaalt Romaan met de cactus dahlia *Prinses van Rethy* een *Certificat de Mérite* te Brussel. Ook in 1942 valt hij in de prijzen. Met *Procureur J. Matthys*, een half cactus dahlia³¹, behaalt hij verschillende diploma's, wordt hij *Candidat Lauréat Belge* en wint hij in Nederland de *Coupe Challenge d'Argent*. In 1944 behaalt hij in Gent nog maar eens een *Certificat de Mérite*. Ongetwijfeld is door de oorlog het bloemen kweken op vele plaatsen sterk achteruitgegaan en vervangen door het telen van groenten, vooral aardappelen. Dat neemt niet weg dat Andries dahlia's blijft veredelen en zijn planten promoten. In september 1942 staat hij opnieuw met *Andries Moderna* op de bloemententoonstelling in het Nederlandse Terwinselen³². In 1945 neemt hij deel aan de *Nationale Tentoonstelling der Belgische Dahliamaatschappij* waar hij het diploma van *Groote Gouden*

Kaft van de catalogus 1946 met op de voorpagina de 'Generaal Eisenhower'

De dahlia 'Andries Wonder' met muizenoorrens (Foto Chris Tack)

Medaille en bij toejuicing de *Schaal der Beorijding* krijgt. De verwijzingen naar de oorlog zijn nu frequent zoals *Breendonck*, een cactus dahlia. De half-cactus dahlia noemt hij *Monty*, naar de Britse generaal en veldmaarschalk Bernard 'Monty' Montgomery. Een andere half-cactus dahlia krijgt de naam *PAX*. Opnieuw haalt Andries met verschillende dahlia's een *Certificat de Mérite* tijdens tentoonstellingen in Gent en Brussel. Verder zijn er de witte cactus dahlia *Vredesduif* en de half-cactus dahlia's *W. Churchill* en de half-cactus dahlia *Generaal Eisenhower*.

Tijdens de oorlog wint Romaan drie maal na elkaar de wisselbeker in Nederland: 1942 te 's Gravenhage met een cactus dahlia *Sainte Therèse*, in 1943 te Aalmeer met *Procureur J. Matthijs* en in 1946 te Haarlem met *Generaal Eisenhower*. Door de oorlog is er in 1944 en 1945 geen wisselbeker uitgereikt. Wie drie maal op rij de wisselbeker wint mag hem houden, wat in 1946 ook gebeurt.³³

In 1946 verschijnt de eerste naoorlogse catalogus: *Andries' Dahlia's 1946*. De catalogus is opvallend veel dunner dan de vorige van

27. *De Telegraaf*, 9 augustus 1939, p. 4.

28. Familiearchief Karel Andries, briefwisseling, 14 mei 1938. De bijdrage bedroeg 6 gulden.

29. Catalogus 1940, p. 13.

30. *De Telegraaf*, 14 september 1940, p. 2.

31. Emeritus Procureur-generaal prof dr. Jacques Matthijs (1907-1986).

32. *Limburgsch Dagblad*, 7 september 1942.

33. Catalogus Andries' dahlia's 1950, p. 17.

1940, amper 20 pagina's. Op de voorpagina prijkt de *Generaal Eisenhower* dahlia met een inzet van een foto van Eisenhower. Enkele jaren later, op de kaft van de catalogus van 1954, pakt hij uit met de dahlia *Mamie Eisenhower*³⁴.

De tentoonstellingen en wedstrijden volgen elkaar op: de *Nationale Tentoonstelling der Belgische Dahliamaatschappij* te Brussel in 1946 en te Gembloers in 1947, de *Luikse Floraliën* van 1948, de *Provinciale Tentoonstelling* te Nijvel in 1948, de *Nationale Tentoonstelling der Belgische Dahliamaatschappij* te Wetteren en te Hoei in 1949.

In 1952 wordt hij vanuit Denemarken benaderd door het in 1951 opgerichte *Dansk Dahlia Selskab* om van 4 tot 7 september deel te nemen aan de eerste *Dahlia Show* in *The Royal Horticultural Society's exhibition hall* in Kopenhagen³⁵. Met *Andries Wonder* behaalt hij het ene succes na het andere: in Kopenhagen tijdens de internationale tentoonstelling *Dansk Dahlia Selskab*, in Frankrijk tijdens de internationale tentoonstelling van de *Société Française du Dahlia* in Angers, Gent, Leuven, Brussel (*Société Royale Linéenne et de Flore*) en in Hillegom in Nederland.³⁶ Ook in 1953 blijft de decoratieve chrysantbloemige dahlia *Andries Wonder* (D) de bewondering van het publiek wegdragen. Volgens Romaan is deze nieuwe variëteit het grootse bloemenfenomeen te noemen, dat – naar eigen zeggen – de hele dahliawereld op stelten zal zetten³⁷.

Na 1954 vinden we de firma R. Andries-De Spiegeleer niet meer terug in de uitslagen van de dahliatentoonstellingen. Tot 1957 blijven de catalogi jaarlijks verschijnen. Romaan is al een tijdje ziek en overlijdt op 31 mei 1965 te Sleidinge. Verrassend genoeg zal Clement de zaak van zijn vader niet verder zetten. Ook broer Paul,

die in Kisangani (voorheen Stanleystad) kippen en sanseveria's kweekte, kan na de onafhankelijkheid van Belgisch-Congo in juni 1960, de teelt en veredeling van dahlia's niet overnemen. Het is broer Marcel, die na verloop van tijd de zaak van vader Romaan verder zet. Hij heeft dat een aantal jaren gedaan, tot de bedrijvigheid, ingevolge omstandigheden, lang-

zaam uitdoofde.

Firma Clement ANDRIES - Beuprez-lez-Grimmingen

Zoon Clement, geboren op 18 juli 1911 te Onkerzele, trouwt een eerste maal met Marie-Josée Poelaert. Moeder en kind overlijden helaas in het kraambed. Verslagen en diepbedroefd blijft hij achter. Hij

Clement Andries' passie voor dahlia's kent geen tijd, hier zien we hem met Bruno Lison (Privéverzameling Bea Andries)

34. 'Mamie' Geneva Doud Eisenhower (1896 -1979) is de echtgenote van generaal en president Dwight D. Eisenhower en First Lady van de Verenigde Staten tussen 1953 en 1961.

35. Familiearchief Karel Andries, brief van het *Dansk Dahlia Selskab*, 18 augustus 1952.

36. Catalogus *Andries' Dahlia's* 1953, p. 6; *Leidse Courant*, 13 september 1952, p. 9.

37. Catalogus 1953.

De villa van Clement en Norma is zomers omringd door een immense kleurenpracht van duizenden dahlia's (Privéverzameling Bea Andries)

Clement Andries bezig met de aanplant van dahlia's (Privéverzameling Bea Andries)

vindt gelukkig een nieuwe liefde bij Norma Neu(c)kermans³⁸ en trouwt met haar op 18 juli 1949. Ook Clement en Norma hebben een rijk gezegende kroost. In de periode 1950-1956 worden vijf kinderen geboren: Filip (19 april 1950) en de meisjes Gertrude (20 mei 1951), Beatrice (27 juli 1952), Marianna (25 maart 1954) en Françoise (17 juli 1956).

Verweving van privé en professioneel leven zorgt voor wrijvingen binnen de familie. Men was immers op een punt gekomen dat nogal wat familieleden van het bedrijf van Romaan moesten leven. Clement, die zijn taak als kostwinner voor zijn gezin zeer plichtsbewust opneemt, ziet maar één oplossing om uit de impasse te geraken: een eigen bedrijf opstarten. Te zeer verknocht aan het beroep van tuinder-dahliakweker is dat voor hem de enige en voor de hand liggende oplossing, hetgeen hij in 1958 dan ook doet onder de naam *Firma Andries - Beauprez-lez-Grimmingen*. Daarin gesteund en geholpen door Norma, die naast de zorg voor het gezin ook actief en intensief meewerkt op de kwekerij.

In 1959 en 1960 vinden we de firma *Cl. Andries* nog in de uitslagen van de tentoonstellingen van de vereniging voor hofbouwers. Het vele werk noopt hem af te zien van de talrijke deelnames aan keuringen en tentoonstellingen, een activiteit die hij - eens de 70 voorbij - met succes terug opneemt. Clement beslist tevens om af te stappen van de rechtstreekse verkoop aan particulieren, handelaars en voortverkopers en sluit een langlopend contract af met het zaadhuis Gonthier, later Paul Gonthier te Wanze en Clause in Frankrijk. Zij zullen instaan voor de verkoop en verdeling van de dahlia's. Hoewel het aantal variëteiten daalt, moet Clement het aanbod voor de catalogus van Gonthier jaarlijks gedeeltelijk

38. Norma Neukermans wordt te Grimminge geboren op 29 september 1913 en overlijdt er op 23 december 1988.

Clement tussen de kleurenpracht van zijn gekweekte dahliavariëteiten (Privéverzameling Bea Andries)

De dahlia Andries Superba (Catalogus Andries 1936, Bibliotheek Gentse Floraliën)

vernieuwen.

Tijdens zijn actieve beroepsleven teelt Clément ongeveer 175.000 plantknollen per jaar in honderden variëteiten. Als dit gegeven juist is, dan is dat zo'n 30 % minder dan in de succesjaren van vader Romaan. Op zichzelf een bijzonder resultaat als we weten dat hij met minder werkvolk werkt en dat er géén tien kinderen aan de dagelijkse activiteiten op de kwekerij deelnemen zoals bij Romaan. De vijf 'spruiten' van Clément en Norma moeten immers studeren. Het is slechts tijdens de schoolvakanties dat ze meehelpen aan het onkruidvrij houden van de aanplantingen en bij het inpotten en opplanten van de stekplanten.

Met meer dan gewone liefde voor de dahlia en stielkennis en met dezelfde inzet en verwondering als zijn vader, houdt Clément zich na zijn pensioen nog uitsluitend bezig met het kweken van nieuwe dahlia's en dat tot zijn overlijden op 22 juli 1991 te Brussel op de leeftijd van 80 jaar. Vanuit bedrijfs-economisch standpunt bekeken is

er niemand van de kinderen die het ziet zitten om de zaak over te nemen en wordt met zijn overlijden een pagina in de economische geschiedenis van Grimminge definitief omgedraaid.

Romaan en Clément... geven namen en dopen

Welkom bloem, zo broos, zo hulpeloos maar zo volmaakt als alles wat begint

Elke bloem is een verhaal: "Ik noem de nieuwe variëteiten meestal naar vrienden of kennissen of naar mensen die ik bewonder." De naamgeving van de dahlia's is niet altijd een sinecure. Vaak zelfs aanleiding tot discussie binnen de familie. Clément getuigt hierover in een interview met journalist Kris Naudts in 1985. Wijzend naar een gele dahlia zegt hij: "Dit is Joannes Paulus II. 't Scheelde niet veel of ik noemde ze Mata Hari. Uiteindelijk koos ik de naam van de paus om mijn zuster een plezier te doen."³⁹ De naamgeving van dahlia's is een traditie in de hofbouw. Dankzij

Romaans jaarlijkse catalogi hebben we zicht op honderden namen van dahlia's die hij en de familie verzon. Regelmatig krijgt een dahlia een samengestelde naam met als eerste deel de familienaam Andries. Zo kennen we *Andries Wonder*, *Andries Superbe*, *Andries Majestic* (SC), *Andries Boule d'Or* (D), *Andries Favourite* (SC), *Andries Lilacea* (SC), *Andries Melior* (C), *Andries Purfina* (C), *Andries Oranje As* en nog vele andere. Met de dahlia *Romanus Andries* (D) pleziert hij zichzelf. Ook de kinderen krijgen een bloem, zoals de dahlia's *Yvonne Andries* (C), *Alice Andries* (SC) enz., voor elk kind eentje.⁴⁰

Clément heeft die traditie trouwens verder gezet met ondermeer de namen *Marianneken*, *Fafa* (naar Françoise genoemd), *Gertrude*, *Beatrice* en *Filipken*. Voor zijn echtgenote Norma had hij een bijzonder koosnaampje en gebruikte die voor en oranje cactus dahlia, *Molly* genaamd. Mama Norma werd van dat moment af 'ons molly' genoemd.

39. Krant niet bekend, K. NAUDTS, *Nieuwe dahlia wordt zondag gepresenteerd. "Ik heb er spijt van dat ik haar Jacqueline Kennedy heb gedoopt"*, 31 augustus, 1 september 1985.

40. (SC) is een semi-cactus dahlia, (D) is een decoratieve dahlia, (C) is een cactus dahlia.

De dahlia Romain Andries. (Privéverzameling Bea Andries)

Het assortiment van de firma beperkte zich uiteraard niet tot dahlia's alleen. Clement was ook gespecialiseerd in de aanleg van tuinen. Zo kon je hem regelmatig zien werken in de tuin van het kasteel van Macquestiau langsheen de 'Lange kassei'. (Privéverzameling Bea Andries)

Guide de jardinage Gonthier, 1978, n° 8910 dahlia Paul-R. Gonthier, Ch. Gonthier fils (Privéverzameling Bea Andries)

Pagina met dahlia's uit de catalogus van 1984 van het huis Gonthier (Privéverzameling Bea Andries)

Dat dahlia's bijzondere snijbloemen zijn bewijst dit weelderige boeket. (Privéverzameling Bea Andries)

Buiten de familiale kring passeren verschillende thema's en belangrijke personaliteiten de revue. Zo krijgt een cactus dahlia de naam van volksvertegenwoordiger Ernest Van den Berghe⁴¹. Of nog: Mgr Seghers⁴², Senator De Blicck⁴³, Georges en Fernand De Blicck⁴⁴ vermeld in de catalogus van 1926. Na de Eerste Wereldoorlog doopt Romaan een dahlia *Gebroeders van Raemdonck*. Deze bloem behaalt in 1934 verschillende prijzen waaronder de gouden medaille van de minister van Landbouw te Brussel. Hoe kan het anders of ook het koningshuis ziet zich vereerd met een dahlia: *Prinses van Rethy* (C), *Koning Leopold III* (D), *Princesse Josephine Charlotte* (SC). In 1963, naar aanleiding van de 50ste verjaardag van de oprichting van de plaatselijke afdeling van het Rode Kruis, bezoekt prins Albert op 25 september de Oudenbergstad. Hij krijgt bij die gelegenheid een cactusdahlia *Princess Paola* aangeboden, een lichtroze dahlia met een geel hart, het resultaat van ongeveer vijf jaar werk.⁴⁵ Maar het kan verkeren. Niet elke bloem is even geliefd. Zo is zijn dahlia *Jacqueline Kennedy* voor hem een foute naamgeving gebleken omwille van Jacqueline Bouviers gedrag na de dood van haar man John F. Kennedy. Wie uiteindelijk welke naam heeft toegekend, is niet te achterhalen, enkele uitzondering niet te na gesproken. Zo wordt de naam *Sans Soucis* door dochter Beatrice (Bea) op een vroege zondagmorgen in september 1985 ingevuld op het naamplaatje van de dahlia die 4 uur later op de tentoonstelling te

Stand R. Andries op de nationale tentoonstelling te Gent "ayant obtenue le 1er prix avec coupe M. A. Maquestiau". (Catalogus Andries 1934, Bibliotheek Gentse Floraliën)

Catalogus 1931 met op de kaft de dahlia Armand Maquestiau. (Bibliotheek Gentse Floraliën)

Coupe Armand Maquestiau obtenue à l'Exposition Nationale du Dahlia à Gand en 1933 (Catalogus Andries 1934, Bibliotheek Gentse Floraliën)

41. Catalogus 1938, p. 18.

42. Emilius Joannes Gerardus Josephus Maria (Emiel Jan) Seghers (1855 - 1927) was een Belgisch bisschop. Hij was de 25ste bisschop van het bisdom Gent (1917-1927).

43. Joseph Clément Marie De Blicck (1866 - 1927). Getrouwd met Emilia Callebaut, was De Blicck brouwer, eigenaar van de Brouwerij De Blicck. In 1904 werd hij verkozen tot gemeenteraadslid van Aalst en bekleedde deze functie tot in 1920. In 1912 werd hij verkozen tot liberaal senator voor het arrondissement Oudenaarde-Aalst en oefende dit mandaat uit tot aan zijn dood. Vanaf einde 1918 is hij quaestor van de Senaat.

44. Georges De Blicck (1899) en Fernand De Blicck (1901) (In Geraardsbergen ook bekend als eigenaar van Oudenbergkasteel en gehuwd met Anna Declercq, dochter van de notaris) samen met Joseph De Blicck, mede-eigenaren van de brouwerij De Blicck.

45. *Het Laatste Nieuws*, 22 september 1993, p. 26.

Gent een getuigschrift van verdienste wordt toegekend.

Als hommage aan de in 1969 overleden Paul-Richard Gonthier⁴⁶ doopt Clément in 1977 een dahlia met zijn naam. Ontroerd door dit gebaar plaatst kleinzoon Paul Gonthier deze mooie dahlia op de voorpagina van de Gonthier catalogus 1978. Hij is zo overtuigd van het succes van deze nieuwe dahlia dat hij betwijfelt of er voldoende knollen kunnen geleverd worden: "Un seul point me tracasse un peu: un dahlia en couverture va voir sa vente augmenter dans une certaine proportion. Nous pourrions envisager une vente de 2.500 tubercules. Pourriez-vous assurer notre approvisionnement en tubercules de qualité?"⁴⁷

Voor het 60-jarige bestaan van de Geraardsbergse Koninklijke Maatschappij Werk der Volkstuinen v.z.w. wordt op 15 en 16 september 1984 een dahliatentoonstelling ingericht in de Liberale Kring⁴⁸ op de Markt. Meer dan 30 nieuwe variëteiten van het huis Andries worden er onder ruime belangstelling aan het publiek voorgesteld. Schepen Remy De Troyer mocht de tentoonstelling openen.

Clement, dan 74 jaar en al geruime tijd met pensioen, blijft maar nieuwe variëteiten kweken zoals de dahlia Voorzitter Marcel Collumbien, genoemd naar de voorzitter van de Syndicale Kamer van de Belgische Tuinbouw.

Ook Geraardsbergenaars krijgen een bloem met hun naam

Tussen de namen van honderden

Dahlia 'Notaris Rens' (Bibliotheek Gentse Floraliën)

variëteiten vinden we ook een aantal Geraardsbergenaars terug zoals: Mlle Ghislaine Rens, A. Maquestiau (D), Godisiaboïs (D), dr. Putzeys (SC), dr. D'Haenens (D), Albert Vanden Berghe (C), Paul Flamée (C), Mad. A. Van der Schueren, Président Frans D'Haese, Dr. Emile Vandendaelen (D) Mr Théo L'Haire. In 1985 wordt een bloem Pastoor Stoutemas⁴⁹ gedoopt naar de pastoor van Goferdinge, een verwoed dahlieliefhebber. Ook de dahlia's Mme Jean-Louis Rens, Paul Guillemin en Maître Remi de Troyer komen in de lijst voor.⁵⁰ De samenwerking met Maquestiau gaat veel verder dan het onderhoud van de kasteeltuin. Zo schenkt Maquestiau in 1933 een beker ter gelegenheid van de tentoonstelling in Gent, die prompt door Romaan wordt gewonnen.

Geraardsbergen, een stad zonder dahlia's?...

Bruno Lison van de Koninklijke Maatschappij Werk der Volkstuinen kan in 1984 niet anders dan vaststellen dat de Oudenbergstad de dahliakweek van de familie Andries in Grimminge vergeten is. Zijn voorstel toen om een originele collectie van Andries dahlia's samen te stellen kende wel enkele sympathisanten maar een realisatie bleef uit. Enkele jaren terug was er in maart 2006 opnieuw een initiatief om in het abdijpark een perk met dahlia's aan te leggen. Bea en Karel Andries hebben hun medewerking hieraan verleend⁵¹. Helaas is het perk ondertussen ook ter ziele gegaan. Dahlia's kweken en onderhouden lijkt niet zo gemakkelijk te zijn...

De familie Andries teelt beroepsmatig geen dahlia's meer. Toch zijn verschillende nazaten vandaag nog gepassioneerd door de Dahlia's Andries en prijkt er in hun respectievelijke tuinen, in volle zomer, de kleurenpracht van de Andries dahlia's van weleer.

Juli 2015
Dirck Surdiacourt

Bijzondere dank aan:
Bea Andries en Chris Tack, Karel Andries, Tom Andries, Directeur De Smet, Tuinbouwschool Melle en Professor Dr. R. Viane, Bibliotheek Gentse Floraliën.

46. Paul-Richard Gonthier (1888-1969). Deze dahlia prijkt op de Gonthier catalogus van 1978. Gonthier is in 1846 gesticht.

47. Brief van Paul Gonthier aan Clément Andries van 24 juni 1977.

48. Geraardsbergse Post, 12 september 1984, Weekblad AZ, 6 en 13 september 1984, Het Nieuwsblad, 14 september 1984, Het Volk, 19 september 1984, Het Gouden Blad, 21 september 1984.

49. Het Nieuwsblad, Bredene heeft nu ook gouden dahlia, 18 september 1986. De witte cactus dahlia Pastoor Stoutemas, behaalde op 17 september 1986 in Bredene de eerste prijs met 80,6 %. In het Paelsteenveld in Bredene stonden meer dan 3.000 dahlia's. De gouden en bronzen prijs (voor Prestige) ging naar een dahlia van Clément Andries.

50. Brief van Clément Andries aan Maison Gonthier Fils van 15 mei 1986. De samenwerking met Gonthier duurt zeker nog tot 1986. Dat jaar biedt Clément Gonthier acht nieuwe dahlia's aan: de cactus dahlia's Johannes Paulus II, Mme Jean-Louis Rens, Proc. Gen. C. Maes (in vervanging van Mireille Mathieu), Paul Guillemin, Maître Remi de Troyer, de half-cactus dahlia Andries Favourite, Bartholomeus en de Rosenkavaliër.

51. De Beiaard, 17 maart 2006.